Prior to beginning to put the grounds of Merkinė Manor in order and adapting it tourism and recreational needs, six 1 x 1 m test pits were excavated at the footpath sites and one 2 x 2 m test pit at the planned site of a monumental stone (Fig. 1). A total of 10 m^2 was excavated. A cultural layer, which dates to the late 17th – second half of the 18th century and was the richest in the N part of the planned footpath, was recorded during the evaluation.

Linas Girlevičius

Tyrimai Vainežerio dvaro sodyboje

2012 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai ir žvalgymai Vainežerio buvusio dvaro sodybos fragmentų (UK 268) teritorijoje (Lazdijų r.). Žvalgomųjų tyrimų metu ištirti 28 įvairaus dydžio šurfai, dvi žvalgomosios perkasos – iš viso 84 m^2 plotas (1 pav.). Žvalgymai atlikti apie 3600 m^2 plote.

Tirtasis objektas yra Vainežerio ežero PV, P, PR ir R pakrantėse. Objekto reljefas sudėtingas – nedidelio ežero duburys ir greta esančios kalvos, suformuotos ledynų, reljefas performuotas žmogaus: iš netoliese R esančio ežerėlio iškastas griovys Vainežerio ežero PR dalies link, dalijantis dvarvietę į dvi dalis: ŠR ir PV. PV dalyje yra buvę naujieji dvaro sodybos rūmai, kurių vieta dabar pažymėta, čia pastatytas paminklas 1831 m. sukilimo dalyvei Emilijai Pliaterytei. Dvarvietės ŠR dalyje yra buvę senieji dvaro rūmai. Greta jų dabar tik po žeme išlikusių liekanų – parkas su alėjomis. Parko teritoriją juosia griovys su nedideliu pylimu. Ežero pakrantės apaugusios medžiais, esama nedidelių medžių grupių ir kitose dvarvietės vietose.

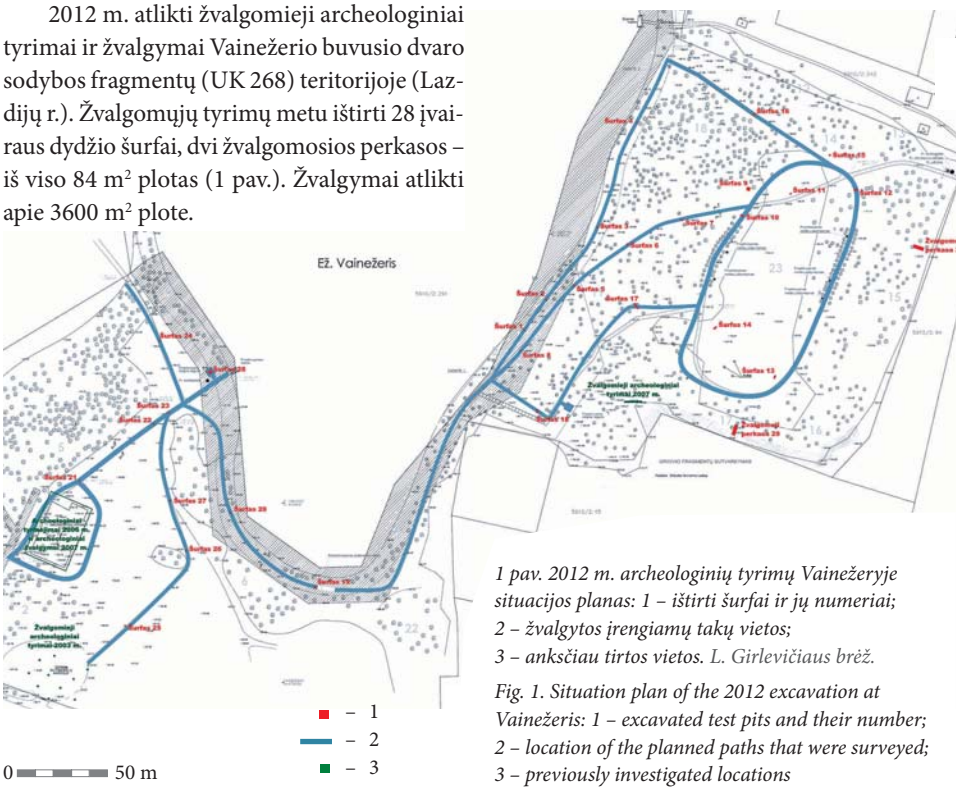

1 pav. 2012 m. archeologinių tyrimų Vaineženyje situacijos planas: 1 – ištirti šurfai ir jų numeriai; 2 – žvalgytos įrengiamų takų vietos; 3 – anksčiau tirtos vietos. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2012 excavation at Vaineženis: 1 – excavated test pits and their number; 2 – location of the planned paths that were surveyed; 3 – previously investigated locations

Archeologiniai tyrimai planuoti vietose, kur buvo numatyta atlikti žemės kasimo darbus. Žvalgomieji tyrimai atlikti numatytų tvarkyti takų vietose, dvi žvalgomosios perkasos ištirtos Vainežerio senojoje dvarvietėje – tirtas pylimas ir griovys, juosę šią dvarvietę, mat buvo numatyta retinti griovį apaugusią augmeniją. Atlikus žvalgomuosius tyrimus ir jų metu neaptikus artefaktų, kurių buvimas trukdytų įgyvendinti tvarkybos projektą, buvo atliekami žvalgymai žemės kasimo darbų metu.

2003 m. žvalgomuosius tyrimus dvaro sodybos teritorijoje atliko archeologas Olegas Fediajevas. Teritorijoje į P nuo naujojo dvaro rūmų vietos, numatytos įrengti automobilių stovėjimo aikštelės vietoje ištirtas 11 m^2 plotas. Šurfuose aptiktas 0,8–1 m storio, pagal radinius XIX–XX a. datuotas kultūrinis sluoksnis (*LIIR,* f. 1, b. 4188). 2006 m. archeologė Elena Pranckėnaitė atliko tyrimus naujojo dvaro rūmų vietoje. Ištirtas 258 m^2 plotas, atkastos rūmų pastato fligelių liekanos – 2 rūsiai ir pirmo aukšto patalpos. Tyrimų metu aptikti radiniai datuoti XIX–XX a. Tais pačiais metais atlikti žvalgomieji tyrimai kitoje (senojoje) dvarvietėje, esančioje ežero R krante. Tyrimai atlikti 10 m^2 plote. Surastas buvusio pastato fragmentas, identifikuotas pylimas ir griovys, juosę dvaro rūmų teritoriją. Dvarvietė pagal radinius datuota XVII–XVIII a. (*ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 210–212). 2007 m. tvarkant naujosios dvarvietės rūmų liekanas atlikti archeologiniai žvalgymai (*LIIR,* f. 1, b. 5044).

Atliekant žvalgomuosius tyrimus takuose esančiose terasose į V–ŠV nuo Vainežerio senosios dvarvietės pastatų liekanų (šurfai 1–8), aptiktas nedidelis kiekis archeologinių radinių. Ankstyviausi radiniai datuoti XVII a. Kultūrinis sluoksnis tirtose vietose 0,1–1,1 m storio. Didesnė jo dalis supilto pobūdžio. Žvalgymų metu archeologinių radinių aptikta kiek netikėtoje vietoje – į P nuo šurfo 1. Čia, kiek atokiau nuo senosios dvaro sodybos pastatų, griovio su pylimu, juosusio ją išorėje, aptikta XVII a. datuojamų koklių sąvarta. Kokliai puošti vienu motyvu, todėl veikiausiai tai vienos krosnies liekanos.

Atliekant žvalgomuosius tyrimus parko liepų alėjoje, buvusiose iki šiol neišlikusiose ar išlikusiose tik dalinai liepų alėjos atkarpose bei netoli jų (šurfai 9–16) surasta daug archeologinių radinių. Manoma, kad didžiausia radinių koncentracija (P, PV, V alėjos dalyse) yra ten, kur Vainežerio senojoje dvarvietėje vyko intensyvesnė ūkinė veikla ar net stovėjo pastatai. Kultūriniame sluoksnyje išskirti 2 horizontai. Viršutinis datuotas XIX–XX a., nors jame yra ir ankstesnio laikotarpio radinių, apatinis XVI–XVII a. Ankstyviausi radiniai – puodyninių (dubeninių?) koklių fragmentai (2 pav.) – aptikti šurfe 13, datuojami XVI a. pradžia – pirma puse. Šiame šurfe surastas ir spėjamo pastato fragmentas – pamato iš akmenų dalis. Ankstyviausio kultūrinio sluoksnio dalis yra 20–40 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Atliekant žvalgymus daugiausia archeologinių radinių aptikta išlikusios parko alėjos V atkarpos (tarp šurfų 10 ir 14 vietų) P dalyje (3 pav.).

Prie senosios dvarvietės ŠV kampo kastame šurfe 17 aptiktos čia XVI a. pabaigoje ar XVII a. suformuoto pylimo ir jį juosusio griovio lieka-

2 pav. Puodyninio ar dubeninio koklio fragmentas iš šurfo 13. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 2. A fragment of a 'pot-shaped' (Topfkachel) or 'bowl-shaped' (Schüsselkachel) stove tile from test pit 13

3 pav. Vario lydinio dirbinio (stalo įrankio? ar knygos sąsagos?) fragmentas iš šurfo 13. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 3. A fragment of a copper alloy artefact (cutlery? or a book clasp?) from test pit 13

nos. Pylimo šlaitai buvo sutvirtinti nedideliais akmenimis. Griovio plotis siekė 1,5 m, gylis nuo dabartinio paviršiaus 1,2 m, nuo tuometinio paviršiaus – 60 (90?) cm. Griovys orientuotas V–R kryptimis. Šurfe aptikti archeologiniai radiniai leidžia jį datuoti XVI–XVIII a. Aptikus pylimo ir griovio liekanas buvo pakoreguota suprojektuoto tako trasa, tam, kad takas nekirstų pylimo. Į PV nuo šurfo 17, laiptų prie suprojektuotos regyklos vietoje tirtame šurfe 18 vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių neaptikta. Jų rasta įrengiant tako atkarpą tarp šių šurfų, dvarvietės pylimo papėdėje. Tai buitinė ir statybinė keramika, pakliuvusi čia iš dvarvietės reprezentacinės dalies. Aptiktos gotikinių proporcijų degto molio plytos liudija, kad bent dalis dvarvietėje buvusių pastatų buvo mūriniai ar bent jau su mūrinėmis konstrukcijomis.

Žvalgomuosius tyrimus atliekant Vaineženo naujosios dvarvietės rūmų aplinkoje, šurfuose 19–28 tirtas nuo 20 cm iki 1,4 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikti ankstyviausi radiniai datuoti XVI a. pabaiga ar XVII a. Tai liudija, kad minimu laikotarpiu buvo gyvenama ir šioje dvarvietės dalyje, o veikiausiai XVII a. buvo dvi viena nuo kitos menkai nutolusios dvarvietės ar būta dvarvietės reprezentacinės dalies ir palivarko. Manome, kad bent dalyje tirtųjų vietų kultūrinis sluoksnis yra mechaniškai pažeistas XX a. II pusėje – tarybiniu laikotarpiu. Tuo metu galėjo būti lyginamas ežero pakrantės reljefas.

4 pav. Perkasa 29 iš PV. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 4. Trench 29, as seen from the SW

Paskutinis žvalgomųjų tyrimų etapas vyko senosios dvarvietės aplinkoje – tirtos dvarvietę juosusių pylimų su grioviais vietos. Tirta dvarvietę ir parką iš PV ir PR ribojančių pylimo su grioviu vietose. PV pylimas ties pagrindu yra 3,3 m pločio, priešais pylimą buvęs griovys 1,5 m pločio. Griovys tirtoje vietoje į įžemį įgilintas 30–45 cm (4 pav.). Grunte, iš kurio suformuotas pylimas, aptikta keletas XVI a. pabaiga – XVII a. I puse datuotinų archeologinių radinių. PR pylimas tirtoje vietoje ties pagrindu yra 3 m pločio, priešais pylimą buvęs griovys 2 m pločio, griovys į įžemį įgilintas 40 cm. Tyrimų metu taip pat surasta XVI a. pabaiga – XVII a. I puse datuojamų archeologinių radinių, tačiau tiksliau pylimų datuoti nepavyko. Tyrimų metu aptikti archeologiniai radiniai perduoti LNM.

The excavation at the Vaineženo Manor complex

In 2012, an excavation was conducted on the grounds of the Vaineženo Manor site near Veisiejai in Dzūkija (Lazdijai District, S Lithu-

ania). 28 various-sized test pits and two trenches (a total of 84 m^2) were excavated (Fig. 1). The earliest finds discovered during the investigation date to the early – first half of the 16th century. A fairly abundant collection of 16th–18th-century finds: stove tiles, sherds of household pottery, etc. (Figs. 2–3) were discovered. 19th–20th-century finds illustrating the activities that occurred at the manor at that time were also found. Sections were made of the ditch and bank encircling the grounds of the old park near the oldest part of the manor site (Fig. 4.). Late 16th–17th-century finds were also discovered near the new manor site. The remains of the manor palace, which had been excavated previously and are on display, stand there beside a monument to the 1830–1831 Uprising participant, Emilija Pliaterytė (Emilia Plater), who died there at the former Justinavas Manor.

Linas Girlevičius

Tyrimai Sapiegų rūmuose Vilniuje

2012 m. balandžio–lapkričio mėnesiais APC atliko archeologinius tyrimus Sapiegų rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (UK 762) teritorijoje Sapiegų rūmuose (UK 25771) ir artimiausioje jų aplinkoje, L. Sapiegos g. 13, Vilniaus mieste. Detalieji archeologiniai tyrimai atlikti apie 280 m^2 plote, archeologiniai žvalgymai – apie 670 m^2 (iš jų rūsio patalpose – 205 m^2) plote (1 pav.). Tyrimai vyko rekonstruojant rūmus. Iki tol su rūmų rekonstrukcija susiję žvalgomieji archeologiniai

1 pav. Sapiegų rūmų archeologinių tyrimų planas. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Plan of the investigation at the Sapiega Palace

